

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

STM:N AVUSTUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNNAN PÄÄTÖSLAUSUMA

Sosiaali- ja terveysministeriön avustusasioden neuvottelukunta päättää nelivuotiskautensa 15. huhtikuuta 2025 tilanteessa, jossa suomalaisen kansalaisjärjestökentän ja kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudennäkymät ovat epävarmat.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toiminnassa tapahtuu vuosittain noin 10 miljoonaa kohtaamista ja niissä toimii noin puoli miljoonaa vapaaehtoista. Tällä järjestökentällä on merkittävä rooli terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamisen ja ongelmien ehkäisyn, mutta myös yhteiskuntarauhan, luottamuksen, sosiaalisen pääoman ja yhteisen vastuunoton rakentamisessa. Järjestöjen rooli tunnistetaan myös muiden muassa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa.

Suomalainen kansalaisjärjestöjen valtionavustusjärjestelmä on ollut merkittävä sosiaalinen innovaatio, jolla on mahdollistettu kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta ja monimuotoisuutta. Valtionavustusjärjestelmä on merkittävässä muutoksessa, jonka taustalla ovat valtionavustusten siirtäminen vuoden 2024 alusta Veikkaus-rahoituksesta valtion budjettiin, valtionavustuksiin kohdistettavat leikkaukset osana valtiontalouden säästöjä sekä pyrkimykset yhdenmukaistaa eri hallinnonalojen valtionavustamisen käytäntöjä.

Kun päätökset budjettirahoitukseen siirtymisestä tehtiin parlamentaarisesti 2022, sovittiin samalla vuoden 2026 loppuun ulottuvasta siirtymäkaudesta, jolla haluttiin varmistaa vakaa siirtymä uuteen järjestelmään. Valtiontalouden mittavien säästötoimien vuoksi järjestöjen valtionavustukset ovat kuitenkin merkittävästi leikkautuneet ja leikkautumassa jo sovitun siirtymäkauden aikana.

Leikkautuvien avustustasojen olosuhteissa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa hallittu sopeutuminen ja minimoida leikkausten kielteiset vaikutukset järjestöjen terveyttä ja hyvinvointia tuottavaan työhön ja laajemmin suomalaisen kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuteen. Järjestöjen tehtävänä on tuoda esille kohderyhmiensä ääntä ja tarvetta, ehdottaa ja kehittää ratkaisuja ja myös osaltaan toimia ratkaisuna. Järjestöihin kohdistuvassa päätöksenteossa on

tärkeää tunnistaa kansalaisjärjestöjen asema osana demokraattista yhteiskuntaa. Riittävä riippumattomuus julkisesta ohjauksesta mahdollistaa myös osaltaan järjestökentän innovatiivisuutta ja ketteryyttä vastata muuttuvaan toimintaympäristöön ja kohderyhmien tarpeisiin. Tämä on myös julkisen sektorin kannalta tarkoituksenmukaista ja kannattavaa.

Julkinen rahoitus tuo väistämättä ohjaavan elementin julkisen vallan ja järjestöjen välille, mutta järjestöjen julkisesta erillinen ja itsenäinen rooli on mahdollista huomioida avustusprosesseissa ja päätöksenteon rakenteissa. Sosiaali- ja terveysministeriön avustusasioden neuvottelukunta on ministeriön osallisuusrakenne, jonka lakisääteisenä tehtävänä on lausua avustustoiminnan strategisista linjauksista ja kehittää avustustoimintaa. Nelivuotisen toimikautensa viimeisen vuoden aikana neuvottelukunta on työssään käsitellyt asioita, joilla on potentiaalisesti hyvin merkittävä vaikutus suomalaisen kansalaisyhteiskunnan tulevaisuuteen. Neuvottelukunta on tarjoutunut ottamaan vastuuta ja toimimaan kumppanina avustusleikkauksia koskevissa vaikeissa linjanvedoissa.

Osallisuusrakenne mahdollistaa sen, että kansalaisjärjestökenttää koskevia linjauksia ei tehdä yksinomaan viranomaispäätöksinä tai poliittisen päätöksentekijän toimesta. Avustusasioden neuvottelukunnan toimikauden päättyessä STEA:n työlistalla on merkittävää valmistelua avustusleikkausten kohdentamiseksi, ja toisaalta avustusprosesseihin liittyvän hallinnollisen taakan keventämiseksi. On tärkeää, että yhteistä valmistelutyötä jatketaan tiiviisti asetettavan uuden neuvottelukunnan kanssa hyvän vuoropuhelun varmistamiseksi ja luottamuksen ylläpitämiseksi. Ratkaisut järjestöjen tulevaisuuteen vaikuttaviin kysymyksiin on tärkeää löytää yhdessä järjestöjen kanssa. Tämä ei koske pelkästään avustamisen yksityiskohtia vaan suomalaista demokratia- ja kansalaisyhteiskuntapolitiikkaa kokonaisuudessaan.

Kasautuvien globaalien kriisien ja turvallisuusympäristön muutosten keskellä sosiaali- ja terveysministeriön avustusasioden neuvottelukunta näkee tärkeänä, että Suomessa käydään laajapohjaista yhteiskunnallista keskustelua siitä, millä keinoilla suomalaista osallistuvaa demokratiaa ja aktiivista kansalaisyhteiskuntaa sen osana voidaan vaalia, ja millainen rooli kansalaisjärjestöillä nähdään osana sitä. Hallituskauden loppuvuosille ja tulevalle hallituskaudelle tehtävät valtionavustuspäätökset osaltaan vaikuttavat merkittävästi tähän tulevaisuuskuvaan.

Avustusasioiden neuvottelukunnan 2022–2025 keskeiset viestit tulevaan valmisteluun:

- Varmistetaan elinvoimaisen ja innovatiivisen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset terveyden ja hyvinvoinnin, turvallisuuden, yhteiskuntarauhan, luottamuksen, sosiaalisen pääoman ja yhteisen vastuunoton rakentamisessa.
- Kevennetään järjestöille asetettua hallinnollista taakkaa ja lisätään joustavuutta valtionavustusten käytössä, jotta taloudelliset resurssit kohdentuvat juuri sinne, missä niitä kulloinkin tarvitaan
- Yhdenmukaistetaan hallinnonalojen avustuskäytäntöjä, ei kehitetä niitä eri suuntiin.
- Etsitään kansalaisyhteiskunnan tulevaisuuteen liittyvät ratkaisut yhdessä, ja valmistellaan ne huolella. Avustusasioiden neuvottelukunta on sosiaali- ja terveysministeriön osallisuusrakenne juuri tähän.

9.4.2025 Helsingissä,

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunta